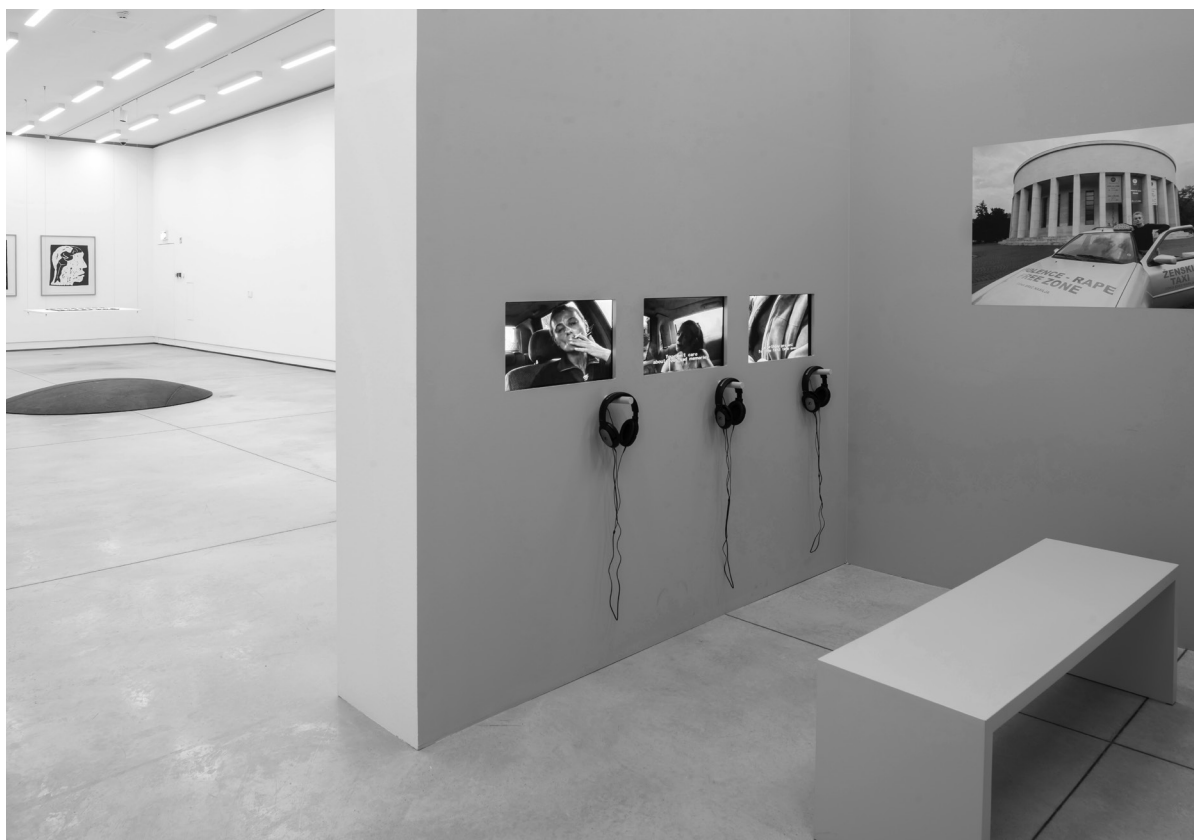

Simona Jerala **Ženski taxi se vrača**

RAZSTAVA
VRAČANJE POGLEDA
V GALERIJ CUKRARNA
LJUBLJANA
11. MAREC – 21. AVGUST 2022

Na skupinsko razstavo *Vračanje pogleda* v galeriji Cukrarna so štiri kustosinje, Alenka Gregorič, Mara Anjoli Vujić, Mateja Podlesnik in Alenka Trebušak, uvrstile dela skoraj šestdesetih umetnic, ki na področju Slovenije ustvarjajo ali so ustvarjale od devetdesetih let do danes. Izbrane forme so različne, od likovne umetnosti, prek kiparstva, videa, filma, instalacij, zvočnih dogodkov in performansov do bio-arta. Nekatera dela imajo izrazit feministični naboj, druga se osredotočajo na specifične družbene teme, recimo na okoljsko problematiko, pa vprašanja identitete, spola in reprezentacije umetnic v umetniškem sistemu.

Kuratorke so razstavo razmejile na štiri vodilne tematske sklope – na urbano in naravno krajino, telo oziroma figuro, umetnostni sistem ter družbenopolitično okolje.

Med omenjenimi sklopi je avtorico pričujočega prispevka najbolj pritegnila tematika telo/figura v drugem nadstropju Cukrarne. Ko se povzpemo po rdečih kovinskih stopnicah, se znajdemo pred nekaj močnimi deli. Med njimi je **Ženski taxi** Aprilije Lužar, pretresljiv projekt, ki ga je umetnica pričela izvajati leta 2002 (takrat se je z njim predstavila tudi na festivalu *Mesto ženske*) in se nadaljuje še danes. Gre za avtomobil, natančneje taksi, s taksistko Aprilijo, ki jo lahko pokličeš, če se identificiraš kot ženska in bi želela pred kamero spregovoriti o spolni zlorabi.

Aprilija Lužar s svojim umetniškim ustvarjanjem tematizira status žensk v družbi; tudi s svojim načinom življenja skuša prispevati k temu, da bi ženske začeli obravnavati drugače. V *Ženskem taxiju* se je umetnica izredno aktualne tematike lotila že več desetletij pred globalnim gibanjem #jztudi, a zdi se, da do zdaj še ni prejela pozornosti širše javnosti, četudi bi si to njeno delo vsekakor zaslužilo.

Več dokumentarnih videov Aprilije Lužar je predstavljenih na treh manjših zaslonih, namenjenih individualnemu ogledu. V intimnem vzdušju, ki ga ustvarjajo slušalke ter spretna umestitev v kotiček, nekoliko zakrit pred ostalimi obiskovalci, si je moč ogledati pričevanja žensk izpred tridesetih let. Umetnica jih snema s sprednjega sedeža taksijskega avtomobila, medtem ko je ta parkiran. Njihove pripovedi so pretresljive, direktne, neolepšane. Časovna distanca, vidna tako v oblačilih posameznic (prevladujejo devetdeseta) kot v formatu VHS posnetka, pripovedi še ojača.

Med vsemi predstavljenimi deli razstave *Vračanje pogleda Ženski taxi* najbolj izstopa po svoji sporočilnosti. Pokaže, kako pomembno je lahko umetniško delo za družbo v času, ko ni bilo organizacij, ki bi ženskam nudile psihološko podporo in pomoč. Umetnica je s tem delom ustvarila pomemben dokument njihovih pričevanj. Pričevanj, ki bi se sicer izgubila ali pa sploh nikoli ne bi bila izrečena. Gledano iz današnje perspektive so te pripovedi izjemno močne, saj nam odpirajo oči in kažejo na temne plati nedavne preteklosti, ko se o spolnih zlorabah preprosto ni govorilo. O tem pričajo zgodbe same – pripovedovalke so svoje stiske zaupale bližnjim, a so pogosto naleteli na nejevero in obrnjene hrbte.

Med opaznejšimi deli v sklopu telo/figura je tudi delo avtorice mlajše generacije, Lee Culetto, ki ustvarja s tekstilom. V kombinaciji lutke, tekstila in videozaslona je pripravila 3D-objekt ženske, ki menstruira. Kri je prisotna na njenih oblačilih v obliki vezenin, pa tudi na tleh videoposnetka, ki sicer predstavlja njene noge. Opozarja nas na nesprejetost ženskega telesa, saj menstrualna kri pri mnogih posameznikih in kulturah še vedno vzbuja predsodke, gnus ali posmeh.

V istem sklopu je težko spregledati tudi markantno postavitev dela vizualne umetnice Dube Sambolec, ene od pionirk feministične umetnosti pri nas. Njena umetniška praksa sicer zaobjema multimedijsko instalacijo, skulpturo, risbo, kolaž, video/foto-performans in digitalni fotokolaž. Tokrat je – podobno kot boksarsko vrečo – na verigo obesila objekt, ki predstavlja neoblečen ženski torzo. Obiskovalci ga lahko obhodijo ali se ga celo dotikajo. Kot je sama razložila ob odprtju razstave, s tem problematizira objektifikacijo žensk v družbi.

Ne zgodi se pogosto, da bi dela tako raznolikih in številnih domačih ustvarjalk umestili v skupni prostor, zato se zdi ogled razstave skoraj nujen. Na odgovor, zakaj je »vračanje pogleda« pomembno, pa nam najbolj prepričljivo odgovori prav *Ženski taxi*. Vsi bi si želeli, da bi ta taksi lahko ostal v garaži, a na žalost vozi že več kot trideset let in še vedno prejema klice novih strank.